

Motion till riksdagen 2005/06:Sf308

av **Kalle Larsson m.fl. (v)**

Det inre flyktalternativet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att efterleva UNHCR:s riktlinjer angående försörjningsmöjligheter när det handlar om personer som avvisas till internflykt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att frivilligorganisationer och internationella organisationer inte kan garantera säkerheten i ett visst område.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att bedömningen av säkerhetsläget på internflyktplatsen skall motsvara den verkliga situationen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att hänvisning till inre flyktalternativ fortsättningsvis inte skall tillämpas på ett sätt som sätter asylrätten ur spel.

Inledning

För att avgöra om en asylsökande riskerar förföljelse i enlighet med Artikel 1A (2) i Flyktingkonventionen från 1951 tar många länder i beaktande huruvida den asylsökande kan finna säkerhet i sitt hemland. Det är detta som utgör det s.k. internflyktsalternativet. I sina övergripande riktlinjer i frågan om bruket av internflyktsalternativet som ett alternativ till flyktingstatus understryker FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) följande:

Idén om inre omflyttning, som förespråkar att flyktingar bör söka skydd inom det egna landets gränser istället för att söka asyl utomlands, har sin grund i uppfattningar som strider mot dem som i övrigt präglar principer om flyktingars grundläggande skydd. Av den anledningen kan inte UNHCR anamma åsikten att inre omflyttning skulle utgöra någon regel inom flyktinglagstiftning. Enligt UNHCR handlar det snarare om en tänkbar faktor som kan analyseras vid bedömningen av vissa individuella fall. Försiktighet måste iaktas när denna idé åberopas, inte minst därför att den kan strida mot rätten att söka asyl och erhålla skydd undan förföljelse. (Vår översättning)

Fel! Okänt namn på

På senare tid har de svenska migrationsmyndigheterna visat en tydlig tendens till att använda sig av internflyktsalternativet för att undvika beviljande av flyktingstatus eller annat skydd. Om en asylsökande kan anses ha möjlighet att söka skydd i en annan del av hemlandet där de inte riskerar förföljelse avvisas de med hänvisning till ett sådant inre flyktalternativ. I kommentarerna till 3 kap. UtlL anges angående skyddsbehövande att: "[...] anses i princip en person inte riskera förföljelse och alltså inte vara flykting, om han kan få ett effektivt skydd i någon del av hemlandet och alltså har ett internt flyktalternativ." Med hänvisning till detta sker i dag från Migrationsverkets och Utlänningsnämndens sida en systematisk hänvisning i beslutsmotiveringen till ett inre flyktalternativ. Detta sker utan att det gjorts någon individuell utredning om rimligheten av detta i det enskilda fallet. Den praktiska konsekvensen av detta är att asylrätten blir en tom formalitet utan innehåll. Vi redogör i det följande för en rad exempel på konsekvenser av detta.

Avvisningar av tjetjener till förföljelse i Ryska federationen

I februari 2004 fattade regeringen praxisbeslut angående en rad asylärenden gällande tjetjenska asylsökande. I dessa slog man fast att det råder en väpnad inre konflikt i Tjetjenien i enlighet med definitionen i 3 kap. 3 § första stycket 2 UtlL. Den som på grund av denna konflikt inte kan återvända till sitt hemland har därmed rätt till skydd i Sverige. Innan man ger skydd i Sverige skall dock en prövning först ske om det är möjligt att med tillämpning av ett s.k. inre flyktalternativ kräva att asylsökande tjetjener söker skydd i andra delar av Ryska federationen. I sitt beslut om överlämnande av Tjetjenienärendena till regeringen sade Utlänningsnämnden om möjligheten att tillämpa inre flyktalternativ för tjetjener "att situationen för de tjetjener som har flytt från republiken inte är sådan i övriga delar av Ryska federationen, att det normalt kan krävas att de söker skydd där". På liknande grunder avvisar UNHCR i princip möjligheten att utom i vissa specifika undantagsfall hänvisa asylsökande tjetjener till ett inre flyktalternativ i Ryska federationen.

Regeringen har i sina beslut förklarat att hänvisning till inre flyktalternativ för asylsökande tjetjener kräver en uttömmande utredning och noggrann individuell bedömning i varje enskilt fall. Det måste visas att den sökande har anknytning till andra delar av ryska federationen och inte riskerar att därifrån återsändas till Tjetjenien. Anknytningen kan bestå i att den sökande bott och haft sin försörjning ordnad i en annan del av federationen eller har släktingar där som det är rimligt att den sökande söker stöd hos. Regeringen föreslår också att man skall använda de språktester, vilka av språkexpertis blivit utdömda som bedrägeri, för att utreda om asylsökande är hemmahörande i Tjetjenien. När Utlänningsnämnden sedan börjat fatta beslut i ett större antal ärenden rörande asylsökande från Tjetjenien har ca två tredjedelar av överklagandena avslagits. I samtliga dessa fall har man funnit en anknytning till någon annan del av Ryssland och hänvisat till s.k. inre flyktalternativ.

Avvisningar av Kosovominoriteter till illegala läger i Serbien och Montenegro

I augusti 2004 offentliggjorde UNHCR sin ståndpunkt när det gäller möjligheten att tillämpa ett internt flyktalternativ i Serbien och Montenegro för etniska minoriteter från Kosovo. UNHCR konstaterar att tillgången till grundläggande rättigheter som sjukvård, arbetsrelaterade förmåner, pension och utbildning i Serbien och Montenegro är beroende av att man är mantalsskriven på platsen eller registrerad som internflykting. När det gäller möjligheten att erhålla ett s.k. IDP-kort för internflyktingar påpekar UNHCR att den som ursprungligen kommer från Kosovo och har avvisats med tvång till Serbien eller Montenegro inte kan bli registrerad som internflykting. Endast omkring 45 procent av de som flydde från Kosovo 1999 har lyckats bli registrerade som internflyktingar. Av de asylsökande som tillhör etniska minoriteter från Kosovo som avvisas till Serbien och Montenegro med hänvisning till att det där finns ett internt flyktalternativ hamnar de flesta i illegala läger.

UNHCR och FN:s kontor för humanitära frågor (OCHA) publicerade i oktober 2004 en gemensam rapport angående situationen för internflyktingar från Kosovo i Serbien och Montenegro. De bägge FN-organen ger följande beskrivning av läget:

Ofta vistas de illegalt på platsen och lever därför utanför den sociala infrastrukturens och humanitära hjälpens räckvidd. Allvarliga sanitära och epidemiologiska bekymmer uppstår på grund av bristen på grundläggande hygien i lägren. Otillräckliga möjligheter att förvara mat, brist på rent vatten, öppna avlopp och felaktig avfallshantering skapar alla en ökad risk för sjukdomar. En stor del av den romska befolkningen lider av s.k. fattigdomssjukdomar som undernäring, lung- och inälvssjukdomar, skelettsjukdomar och alkoholism. En ökning av antalet romska barn som insjuknat i tuberkulos har också rapporterats. (Vår översättning)

I oktober 2004 fattade Utlänningsnämnden en rad praxisbeslut angående Kosovominoriteter. I dessa fastslogs att situationen för minoriteter i Kosovo är mycket svår och att den är allra svårast för romer. De som vistats i Serbien längre tid än någon vecka får dock sedan dessa beslut togs räkna med att deras anknytning till Serbien bedöms som så stark att man kan hänvisa dem till ett inre flyktalternativ där. Att människorna i fråga kommer att hänvisas till att leva i illegala bosättningar på soptippar och liknande saknar enligt Utlänningsnämnden relevans. Detta innebär att de flesta Kosovoromer som sökt asyl i Sverige kommer att avvisas. Flertalet av dessa har genomlevt väpnad etnisk konflikt, Natobombningar och etnisk rensning. Svenska myndigheter medger att de har skyddsbehov mot Kosovo, men anser att skyddsbehovet kan tillgodoses i övriga Serbien och Montenegro. Detta trots att man vet att de kommer att hamna i misär utan bistånd från någon. Mot denna bakgrund är det viktigt att understryka vikten av att svenska migrationsmyndigheter i bedömningar angående avvisningar till internflykt efterlever UNHCR:s riktlinjer angående försörjningsmöjligheter. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

Beskydd av klaner och frivilligorganisationer

När det gäller asylsökande från Somalia har Migrationsverket och Utlänningsnämnden i flera fall hänvisat till det klansystem som råder i landet. Man anger i beslutsmotiveringen att dessa klaner anses ska kunna ge beskydd till de avvisade flyktingarna. I flera fall hänvisas till att huvudklaner med framträdande maktposition ska beskydda mindre, maktlösa klaner. I många fall har den asylsökande inte ens hört talas om den klan man hänvisar till och man kan ställa sig frågan om det kan anses rimligt att hänvisa till beskydd av klaner som är krigsherrar och dessutom utgör stridande part i konflikten och att hävda att skydd kan ges av huvudklaner när dessa i stort sett utplånat eller drivit de mindre klanerna på flykt.

Vidare använder sig Migrationsverket, liksom angående tjetjenska asylsökande, av språkanalyser för att fastställa från vilken del av landet somaliska asylsökande kommer. Det sägs att många förstår sin dialekt i hopp om att bli återsänd till en del av landet som det är relativt säkert att skickas tillbaka till. Men det kan vidare finnas många olika anledningar till att man har en blandad dialekt, t.ex. att en av föräldrarna har kommit från en annan region. Utifrån dessa och en rad andra frågor finns det anledning att ifrågasätta såväl språkexperters kompetens som språkstesternas giltighet.

I sina riktlinjer angående avvisningar av asylsökande till Somalia understryker UNHCR just med hänvisning till det gällande klansystemet, att internflyktsalternativet inte är applicerbart på Somalia. Detta har kopplingar till reglerna i EU:s nya skyddsgrundsdirektiv enligt vilket säkerheten i vissa delar av ett land kan anses garanteras av frivilliga eller internationella organisationer. Detta ökar enbart svårigheterna för asylsökande att få skydd i Europa. Alla sådana tendenser bör kraftfullt motarbetas.

Denna diskussion har relevans även när det handlar om kvinnor som riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld vid återsändande till hemlandet. Dessa kvinnor avvisas i dag från Sverige med hänvisning till att de kan få skydd, exempelvis från olika frivilligorganisationer.

Enligt Vänsterpartiets mening kan frivillig- och internationella organisationer inte garantera säkerheten i ett visst område. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

När det gäller kvinnor som riskerar att utsättas för s.k. hedersrelaterat våld vid avvisning till hemlandet förekommer det att vissa kvinnor, för att undvika att bli dödade av sina nära anhöriga, väljer att uppsöka fängelser. Detta skall självfallet inte betraktas som ett skydd utan möjligheten att få en fristad i Sverige skall kunna utgöra alternativ.

Avvisningar till Afghanistan och till norra Irak

Angående asylsökande från Afghanistan framgår det enligt ett protokoll från praxisenhetens samordningsmöte 3/11 2004 att Migrationsverkets praxis utgår från att asylsökande afghaner endast i undantagsfall saknar nätverk på annan ort i hemlandet varför det inre flyktalternativet i stort sett skall anses vara utgångspunkten. Om sökanden uppger sig sakna sådana nätverk understryker Migrationsverket att trovärdighetsaspekter särskilt bör uppmärksammas. Vidare menar Migrationsverket angående situationen i Afghanistan att de flesta av de krigsherrar som styr landet har relativt "lokal makt" varför det inte anses sannolikt att en asylsökande som uppger sig hotad av en krigsherre behöver riskera förföljelse om han eller hon avvisas till ett inre flyktalternativ på en annan ort.

I riktlinjerna angående asylsökande från Irak från september 2004 har UNHCR uttalat följande:

UNHCR förordar att asylansökningar inte ska kunna avslås endast på grund av att man ser inre omflyttning som ett alternativ. Av logistiska begränsningar och säkerhetsskäl är omflyttningar till vissa delar av Irak inte praktiskt möjliga och kan t.o.m. vara direkt farliga. Eftersom en rikstäckande skyddsapparat saknas skulle inre omflyttningar inte lösa problemet med de erkända hot om förföljelse som finns i Irak. På grund av de genomgripande och inflytelserika klanstrukturerna i Irak skulle omflyttning utan godkännande av lokala stam- eller klanledare utsätta individen för allvarlig risk för social utstötning. Detta skulle kunna leda till en fysisk osäkerhet och/eller otillbörliga umbäranden. Risken för detta är särskilt stor i de norra delarna av landet, samt på landsbygden. (Vår översättning)

Trots detta fortsätter de svenska migrationsmyndigheterna att flitigt avvisa irakiska asylsökande med hänvisning till inre flyktalternativ i landets norra delar. Agerandet är naturligtvis orimligt. Det är därför nödvändigt understryka vikten av att bedömningen av säkerhetsläget på internflyktplatsen skall motsvara den verkliga situationen. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Sveriges användande av det inre flyktalternativet urholkar asylrätten

På det generella planet uttalar UNHCR tydligt att inre flyktalternativ endast är relevant i specifika fall, särskilt när förföljelsen utövas av en icke-statlig aktör. Vidare fastslår UNHCR att det inre flyktalternativets eventuella applicerbarhet är beroende av ett noggrant utvärderande av alla ärendets individuella omständigheter och rimligheten i att flytta till ett annat område inom hemlandet. UNHCR menar vidare att det s.k. interna flyktalternativet inte kan användas som någon genväg. I de fall där ett internt flyktalternativ ändå kan komma

Fel! Okänt namn på

i fråga måste analysen innehålla en bedömning av säkerhetsläget och rimligheten i internflykten i alla det enskilda fallets samtliga omständigheter. Amnesty International understryker att mottagarstaten måste vara restriktiv med att hänvisa till internflykt som ett alternativ till asyl. Frågan om en asylsökande har rätt till asyl i mottagarlandet eller om han eller hon genom internflykt kan söka skydd i sitt hemland kan, menar Amnesty International, endast avgöras med hänsyn till om personen i fråga erhåller effektivt skydd i den region dit internflykten i så fall skulle ske. Mot denna bakgrund är det av avgörande betydelse att regeringen verkar för att hänvisning till s.k. inre flyktalternativ fortsättningsvis inte skall tillämpas på ett sätt som sätter asylrätten ur spel. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 3 oktober 2005

Kalle Larsson (v)

Ingrid Burman (v)

Elina Linna (v)

Ulla Hoffmann (v)

Gunilla Wahlén (v)